

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. Præmißæ demonstrationis debent esse veræ, nequeunt tamen
esse veriores conclusionē.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

quam venere in mentem illa principia. Fateor, ad hoc ut possit vis demonstrationis perfecte intelligi, & conclusio negata per reductionem probari, necessariam esse notitiam illorum principiorum, ex quorum ignorantia provenit aliquando, ut licet neges ruitio conclusionem evidenter illatam, non tamen possis ab illo redargui, redarguendus a Philosopho habente perfectam notitiam illorum.

Dices: Tota vis demonstrationis consistit in eis principiis, ergo si ignorentur, non poterit fieri ulla demonstratio. Primum respondeo, demonstrationem non inniti eis principiis, sed iis, *Quae sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.* Secundò dico, etiam hoc principium non necessarium praevidendum ante demonstrationem: sufficit enim, si dum efficit demonstrationem, proponatur in particulari materia, haec duo extrema inter se connexa, quia connectuntur vni tertio; tunc enim illud principium in particulari cognoscitur.

11 **QVINTA CONCLUSIO.** Etiam praerequitur cognitio *quid nominis*, & *quid rei*, de medio demonstrationis, ob eandem rationem, quibus de subiecto & praedicato idem ostendimus Conclusionibus praecedentibus. Quod si Aristoteles non posuit hanc praenotionem medij, forte eam insinuat tacite in aliis praenotionibus.

SEXTA CONCLUSIO. In ipso fieri demonstrationis, debet praenosci veritas obiectiva praemissarum, id est, debet intellectus illis propositionibus assentiri ut veris, alioquin non poterit illis moveri ad assensum conclusionis. Quae Conclusio adeo est manifesta, ut nullam indigeat probatione.

Rogabis, utrum praedictae praenotiones de subiecto, praedicato, & medio sint acquisitae per discursum, an sine illo. Respondeo, aliquas necessarium debere acquiri sine discursu, illas scilicet quibus vivimus in primo discursu; alias vero aliquando esse acquisitas per alium discursum, ut quando conclusionem vnius syllogismi sumo pro antecedenti ad alium syllogismum; ita tamen, ut necessarium deveniendum sit ad aliquas propositiones primas, ex quibus ortum duxerit ille discursus, quae non per discursum, sed vel experientia, intuitionem, aut explicationem terminorum cognita fuerint.

SECTIO III.

Praemissa demonstrationis debent esse vera, nequeunt tamen esse veriores conclusionem.

12 **SUPPONO** ex Disputatione XIV. num. 1. veritatem esse conformitatem propositionis cum suo obiecto, ita ut obiectum sit a parte rei, sicut per propositionem affirmatur; falsitatem vero consistere in difformitate propositionis cum obiecto. Item ex numero 65. vnam veritatem posse esse aliam perfectiorem & magis necessariam, non tamen formaliter, & in rigore maiorem aliam, quia (ut ibidem dixi) veritas consistit in indivisibili, etiam si in falsitate, una possit esse maior alia. Ex quo sit

PRIMA CONCLUSIO. Praemissa demonstra-

tionis debent esse vera. Haec est communis, & certissima: quia cum tota veritas conclusionis pendeat in perfecto syllogismo ex veritate praemissarum, si aliqua ex illis sit falsa, conclusio erit exposita falsitati, quia ex falso aliquando sequitur falsum. Deinde in nostra sententia ratio est clarior: quia cum conclusio attingat intrinsece obiectum praemissarum, si aliqua ex praemissis esset falsa, conclusio etiam necessario deberet esse falsa, ut Disputatione praecedenti, Sectione 4. ostendi, ubi probavi, in mente numquam ex falso sequi verum.

Secunda ratio est, quia praemissa Demonstratio¹³ tionis debent esse certa & evidentes, repugnat autem evidentia de obiecto falso. Huic rationi non multum fido: si enim divinitus relicta specie de albedine destrueretur albedo, tunc homo certissimus esset de existentia albedinis, & putaret se evidenter eam intueri, & tamen falleretur. Video, a te dici posse, eam non esse evidentiam Metaphysicam, sed Physicam, cui potest subesse falsum. Bene, sed ego iam rogo, unde inferis, in Demonstrationibus istis a posteriori, quae causam ex effectu probamus, aliam requiri evidentiam quam physicam? An quod homo discurrat, vel moveatur maiori quam physica seu experimentalis per sensus intuitionem potest cognosci? Nisi forte animal moveri, dicas non posse absolute demonstrari, quod iam erit quaestio de nomine, contra acceptionem demonstrationis. Ego nunc solum contendo, ex evidentia, quam ordinatè habent nostrae demonstrationes, non inferri necessario, etiam divinitus, eas esse veras: unde rursus concludo, veritatem praemissarum non exigi in eis verbis, *certa & evidentes*, quia ibi non petitur evidentia Metaphysica, cui repugnat falsitas.

Posses forte dicere, in eo casu eas propositiones¹⁴ nes, seu ea obiecta esse quidem nobis certa & evidentia, non tamen in se. Sed contra, quia evidentia & certitudo non est in ipsis rebus, sed in nostro intellectu.

Respondebis ulterius, tunc me non esse certum aut evidentem de eo obiecto, sed putare me esse certum. Sed contra, quia certitudo est firma adhesio intellectus, quam si quis habeat, etiam ex ignorantia potest verè dici certus; nisi confundas certitudinem cum veritate, & eam dicas etiam desumi per denominationem extrinsecam ab obiecti existentia. tunc autem erit quaestio de nomine circa vocem *certitudo*. Explico hoc manifestè in exemplo supra posito de visione albedinis. Haec visio, quando albedo existit, causat in intellectu actum quemdam siue iudicium, quo certò & evidenter dicit albedinem existere; ablata divinitus albedine, & manentibus speciebus de illa, manent iudem actus ex parte intellectus: ergo si certitudo & evidentia adequatè in illis solis consistebat, etiam tunc manebit ea certitudo & evidentia, & tamen non est obiectum sicut iudicatur; ergo certitudo & evidentia cohaeret cum falsitate. Si verò dicas, tunc eos actus iam verè & realiter non esse certos & evidentes, sed solum apparenter; tunc infero, Ergo certitudo & evidentia non minus quam veritas desumetur inadecuatè ab existentia obiecti, eo modo quo per propositionem iudicatur; cum tamen communiter videatur doceri, certitudinem & eviden-

evidentiam esse adequatè intrinsecas actui. Sed quia, ut dixi, hæc iam erit quæstio de nomine, si certitudinem & evidentiam ab obiecto etiam inadæquatè desumpseris, dic, non posse esse veram certitudinem & evidentiam, nisi ita obiectum existat sicut iudicatur. Si verò certitudinem solum dixeris firmam adhesionem, evidentiam verò claram cognitionem, dic, eis posse subesse falsum aliquando, ut probatum est.

SECUNDA CONCLUSIO. Præmissæ non sunt veriores conclusioni. Hæc patet clarè ex suppositis initio Sectionis: quia si nequit esse una propositio verior aliâ, certum est, non futuras veriores præmissas conclusioni; unde veritas conclusionis nec maior nec minor erit veritate præmissarum, sed omnino æqualis.

16 TERTIA CONCLUSIO. Non oportet ut veritas præmissarum magis necessaria sit veritate conclusionis. Probatur. Illa veritas est magis necessaria, cuius obiectum magis necessariò existit: sed obiectum præmissarum non magis necessariò existit quàm obiectum conclusionis, ergo nec veritas præmissarum est magis necessaria veritate conclusionis. Probatur Minor, quia sola eget probatione: nam obiectum conclusionis non distinguitur ab obiecto præmissarum, ergo non potest unum alio magis necessariò existere. Deinde, quæ sunt eadem vni tertio, tam necessariò sunt eadem inter se, ac cum tertio: sed in conclusione dicitur ea esse idem inter se, in præmissis verò esse eadem vni tertio; ergo tam necessaria est veritas conclusionis quàm præmissarum, ergo hæc non est magis necessaria quàm illa.

17 QUARTA CONCLUSIO. Veritate conclusionis non est perfectior veritas præmissarum, imò potius veritas conclusionis est perfectior veritate præmissarum. Probatur facile in nostrâ sententiâ assente, per assensum conclusionis attingi obiectum præmissarum: quia ille actus est perfectior, qui clariùs & perfectiùs attingit suum obiectum; sed præmissæ solum cognoscunt *Petrum* v. g. & *hominem*, esse idem cum rationali, conclusio autem cognoscit, & esse idem cum rationali, & esse idem inter se; ergo conclusio est perfectior etiam utraque præmissa, non quidem veritate desumptâ ex perfectiori obiecto, quia hoc (ut dixi) est idem respectu præmissarum, & conclusionis, sed desumptâ ex maiori & nobiliori penetratione eiusdem obiecti. In sententiâ autem negante, per assensum conclusionis attingi obiectum præmissarum, dicendum est, necessariò aliquam ex præmissis esse æquè perfectam ac conclusionem, alteram verò præmissam & posse esse perfectiorem & etiam imperfectiorem conclusioni. Prima pars; scilicet, unam ex præmissis debere esse æquè perfectam, probatur: quia cum prædicatum, quod infertur in conclusione, debeat esse cognitum in aliqua ex præmissis, necessariò aliqua ex illis debet esse æquè perfecta ac conclusio. Secunda verò pars, quod altera præmissa possit etiam esse magis perfecta, inde patet: quia cum possit per utramque præmissam cognosci definitio essentialis rei, quin cognoscatur per conclusionem, ut quando definitio assumitur pro medio ad inferendam passionem; tunc quælibet præmissa est perfectior conclusioni. Tandem, quod una præmissa possit esse imperfectior conclusioni, patet: quia potest definitio

essentialis cognosci per conclusionem, quin cognoscatur per utramque præmissam, ut quando ipsa definitio infertur in conclusione; tunc enim non potuit poni ea definitio in utraque præmissa, sed in una. inde fit, ut altera ex præmissis sit imperfectior conclusioni, quæ cognovit per definitionem obiectum, quod non habuit una præmissa; altera verò, quæ eam cognovit, sit æquè perfecta cum conclusioni. Utraque autem præmissa tunc erit perfectior conclusioni, quando, ut paulò antè dixi, in utraque cognoscetur definitio: ut quando assumitur pro medio ad inferendum aliquam passionem, quælibet præmissa erit perfectior conclusioni, quæ tantum cognoscit passionem.

Hæc declarantur exemplis. Si enim faciam 19 hanc demonstrationem, *omnis homo est animal rationale, Petrus est homo, ergo Petrus est animal rationale*: ecce conclusio, quâ dico, *Petrus est animal rationale*, est clarior & perfectior cognitio de Petro, quàm illa quâ in minori de ipso solum dixi, *Petrus est homo*: at non est perfectior & clarior quàm altera præmissa, in quâ dixi, *omnis homo est animal rationale*; est ergo conclusio perfectior una præmissâ, & æqualis alteri quoad claritatem. Dico, quoad claritatem, quia præmissa illa est perfectior quoad vniuersalitatem: extenditur enim ad omnes homines, conclusio verò ad solum Petrum. Si autem è contrario faciam hunc syllogismum, *Omne animal rationale est homo, Petrus est animal rationale, ergo Petrus est homo*, conclusio illata est imperfectior quilibet præmissâ: quia in conclusione solum cognoscitur, *Petrus est homo*, in præmissis verò cognoscitur definitio hominis & Petri. Constat ergo, unam ex præmissis semper esse minirum æqualem conclusioni, alteram verò aliquando posse esse æqualem, imò & perfectiorem, aliquando verò imperfectiorem. Quæ solum sunt intelligenda (ut suprâ notavi) in sententiâ negante, per assensum conclusionis attingi obiectum præmissarum; nam quid in nostrâ dicendum sit, ostendi suprâ.

SECTIO IV.

Conclusio est æqualis utrique præmissæ simul sumptæ, in certitudine.

SUBSECTIO PRIMA.

Quedam suppono.

ADVERTO, certitudinem esse adhesionem 20 intellectus alicui veritati, sine formidine aut dubitatione an aliter se res habeat quàm ab ipso cognoscitur: differtque ab evidentia, quod hæc ultra certitudinem addit etiam claritatem, quæ in eo consistit, quod sit notitia vel intuitiva & quidditativa, vel acquisita ex ratione naturali. Vnde, licet de mysterio Trinitatis habeam summam certitudinem, non tamen de illo habeo evidentiam: quia nec illud intuitivè aut quidditativè cognosco, neque ex ratione naturali illud mihi persuadeo, sed solum ex revelatione divinâ; quam quia non cognovit Aristoteles, ideo omnem certitudinem censuit esse evidentiam, quia certitudo naturalis sine dubio connexa est semper cum evidentia quæ desumitur ex ratione naturali. Certi-